

Mgr Iwona Wolańska
Wydział Pedagogiczny i Artystyczny
Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach

Streszczenie rozprawy doktorskiej
nt. Predyktory efektywności mediacji sądowych w sprawach karnych
sprawców przestępstw i ich ofiar

Dysertacja doktorska podejmuje istotny społecznie problem efektywności mediacji w sprawach karnych. Zasadnie bowiem zauważono potrzebę poszukiwania nowych rozwiązań w aspekcie przydatności mediacji w rozwiązywaniu indywidualnych i społecznych problemów funkcjonowania jednostki.

Celem teoretyczno-poznawczym pracy jest poznanie stanu wiedzy i opinii sprawców przestępstw i ich ofiar na mediację i jej efektywność, przeanalizowanie predyktorów efektywności mediacji w sprawach karnych oraz wskazanie szans i problemów związanych z efektywnością mediacji w sprawach karnych. Sformułowano także cel ukierunkowany na wyjaśnianie zależności pomiędzy efektywnością mediacji karnych w opinii respondentów a zakresem postanowień mediacyjnych, uruchamianymi mechanizmami zawstydzania, reintegracją społeczną, gotowością i oczekiwaniem zadośćuczynienia oraz profesjonalizmem mediatora. Celem praktyczno-wdrożeniowym jest sformułowanie wskazówek do pracy ze stronami postępowania mediacyjnego oraz opracowanie postulatów adresowanych do teoretyków i praktyków zajmujących się mediacjami karnymi w aspekcie ich efektywności.

Badania zostały przeprowadzone wśród sprawców przestępstw i ich ofiar, których sprawy karne zostały skierowane na postępowanie mediacyjne. Mając na uwadze zakres przestrzenny badań warto dodać, iż odbywały się one na terenie całej Polski.

Wyniki badań posłużyły jako wskazówki do dalszych działań dla teoretyków i praktyków zajmujących się mediacjami w aspekcie poziomu jej efektywności. Do predyktorów efektywności mediacyjnej zaliczono: przyczyny uczestnictwa w mediacji, zakres postanowień mediacyjnych, mechanizm zawstydzania reintegracyjnego, reintegrację społeczną, oczekiwanie oraz gotowość do zadośćuczynienia oraz profesjonalizm mediatora.

Praca składa się z pięciu rozdziałów. Pierwszy rozdział przedstawia teoretyczny i praktyczny wymiar mediacji sądowych w sprawach karnych w świetle literatury. Zawiera pięć podrozdziałów dotyczących ram pojęciowych podjętej tematyki badawczej oraz podstawowych założeń mediacyjnych. Pokrótce zostaje przedstawiona i omówiona

problematyka mediacji w polskim prawie karnym. W niniejszym rozdziale dokonano również charakterystyki mediacji jako reakcji na przestępczość oraz wskazano na jej pedagogiczny wymiar.

Drugi rozdział pracy składa się z trzech podrozdziałów, które zawierają analizę teoretyczną podjętej problematyki efektywności mediacji sądowych w sprawach karnych. Pierwszy podrozdział przedstawia paradygmat sprawiedliwości naprawczej, zaś w drugim podrozdziale zostaje omówiony inkluzyjno-katalaktyczny model reintegracji społecznej. Ostatnią część rozdziału stanowi podrozdział poświęcony teorii reintegracyjnego zawstydzania.

W rozdziale trzecim omówione zostały metodologiczne podstawy badań własnych: cel i przedmiot badań, problemy badań i hipotezy badawcze, zmienne badawcze i ich wskaźniki, metody, techniki i narzędzia badawcze oraz teren, dobór próby i organizacja badań. Na koniec dokonano analizy i interpretacji wyników badań pilotażowych.

Rozdział czwarty podzielono na sześć części zawierających analizę i interpretację uzyskanego materiału empirycznego. Pierwsza część obejmuje charakterystykę społeczno-demograficzną badanych sprawców przestępstw i ich ofiar. W dalszej części omówiono przyczyny wzięcia udziału w mediacji w kontekście postanowień mediacyjnych. Kolejnym analizowanym predyktorem był mechanizm zawstydzania reintegracyjnego. W podrozdziale czwartym omówiono efektywność mediacyjną w aspekcie reintegracji społecznej. Z kolei piąty podrozdział dotyczył poziomu gotowości oraz oczekiwania zadośćuczynienia. Całość wieńczył podrozdział poświęcony zadaniom mediatora.

W podsumowaniu dokonano uogólnienia wyników badań przedstawionych w rozprawie. Uzyskane wyniki stanowiły podstawę do wysunięcia praktycznych wniosków dotyczących sformułowania wskazówek do pracy ze stronami postępowania mediacyjnego oraz opracowanie postulatów adresowanych do teoretyków i praktyków zajmujących się mediacjami karnymi w aspekcie ich efektywności. Praca ukazała, iż predyktory takie jak: przyczyny uczestnictwa w mediacji, zakres postanowień mediacyjnych, mechanizm zawstydzania reintegracyjnego, reintegracja społeczna, oczekiwanie oraz gotowość do zadośćuczynienia oraz profesjonalizm mediatora determinują poziom efektywności mediacji w sprawach karnych.

Na zakończenie umieszczono rozdział poświęcony perspektywie badawczej w zakresie efektywności mediacji sądowej w sprawach karnych. Ponadto pracę kończą: bibliografia, spis tabel i wykresów oraz aneks zawierający m. in. wykaz narzędzi badawczych wykorzystanych w badaniach.

Summary of doctoral dissertation concerning

Doctoral dissertation takes socially important problem of effectiveness of mediation in criminal cases. In justified way it was noticed that there is a need of search for new solutions in the aspect of usefulness of mediation in solving individual and social problems of functioning the individual.

Theoretical and cognitive aim of the work is the cognition of the state of knowledge and opinions of perpetrators and their victims about mediation and its effectiveness, analyzing predictors of effectiveness of mediation in criminal cases and indication of chances and problems connected with effectiveness of mediation in criminal cases was formulated. Also the aim directed on explanation of relationships between effectiveness of criminal mediation in the opinion respondents and the range of mediation provisions, activated mechanisms of shaming, social reintegration, readiness to compensation and expectation of compensation and professionalism of mediator. Practical and introductory aim is formulation of formulation of hints to the dissertation with parties of mediation proceedings and working out demands addressed to theorists and practitioners dealing with criminal mediation in the aspect of their effectiveness.

Research was conducted among perpetrators of crimes and their victims, whose criminal cases were directed to mediation proceedings. In view of spatial extent of research it is worth mentioning that they took place in whole territory of Poland.

Results of research served as hints to further actions for theorists and practitioners dealing with mediation in the aspect of level of its effectiveness. Among predictors of mediation effectiveness there were rated: reasons of participation in mediation, the range of mediation provisions, mechanism of reintegration shaming, social reintegration, expectation of compensation and readiness to compensation and professionalism of mediator.

Dissertation consists of five chapters. The first chapter presents theoretical and practical aspect of court mediation in criminal cases in the light of literature. It contains five sections concerning conceptual frameworks of taken research issues and basic mediation assumptions. Briefly issues of mediation in Polish criminal law is presented and talked over. In this chapter also characteristic of mediation as reaction against criminality was made and pedagogic aspect of mediation was indicated.

The second chapter of the thesis consists of three sections, which concern theoretical analysis taken issues of effectiveness of court mediation in criminal cases. The first section presents paradigm of restorative justice, while in the second chapter inclusive and catalytic

model of social reintegration was talked over. The last part of the chapter is the section dedicated to theory of reintegration shaming.

In the third chapter methodological grounds of own research were talked over: the aim and subject of research, problems of research and research hypotheses, research variables and their indicators, research methods, techniques and tools and the territory, selection of sample and organization of research. At the end analysis and interpretation of results of pilot studies were made.

The fourth chapter was divided into six parts containing analysis and interpretation of obtained empirical material. The first part includes social and demographic characteristics of researched perpetrators and their victims. In further part reasons of participation in mediation in the context of mediation provisions were talked over. Next analyzed predictor was mechanism of reintegration shaming. In fourth section mediation effectiveness in the aspect of social reintegration was talked over. In turn the fifth section concerned the level of readiness of compensation and expectation of compensation. The section dedicated to tasks of mediator finished whole thesis.

In recapitulation the generalization of results of research presented in dissertation was made. Obtained results were the basis for drawing practical conclusions concerning the formulation of hints to the work with parties of mediation proceedings and working out demands addressed to theorists and practitioners dealing with criminal mediation in the aspect of their effectiveness. The dissertation showed that such predictors as: reasons of participation in mediation, the range of mediation provisions, mechanism of reintegration shaming, social reintegration, expectation of compensation and readiness to compensation and professionalism of mediator determine the level of effectiveness of mediation in criminal cases.

At the end the chapter dedicated to research prospect in the range of effectiveness of court mediation in criminal cases was placed. Furthermore the thesis is ended by: bibliography, list of tables and graphs and appendix containing among others list of research tools used in research.